

A SZOCIÁLIS INNOVÁCIÓ FOGALMA A FOGYATÉKOSSÁG TERÜLETÉN

Összefoglaló

A fogyatékosjogi mozgalom évtizedek óta küzd a fogyatékossgal élő emberek jogainak elismeréséért, társadalmi szerepük újrafogalmazásáért. Míg a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény (CRPD) 2006-os elfogadása jelentős mérföldkötet jelentett ebben a mozgalomban, az elfogadott kompromisszumok konkrét változtatásokba való átültetése még folyamatban van. Az átalakítási folyamat nemcsak a megfelelő jogi és szakpolitikai keret reformját és fejlesztését foglalja magában, hanem új szolgáltatások és termékek létrehozását, az infrastruktúra átalakítását és újratervezését, a fogyatékossgal és más összetett társadalmi kihívásokkal kapcsolatos társadalmi felfogások módosítását.

A társadalmi innováció kulcsfontosságú eszközként jelenik meg e kihívások kezelésében, lehetővé téve olyan innovatív és újszerű megoldások feltárását, amelyek megfelelnek a fogyatékossgal élő egyének szükségleteinek és törekvéseinek, miközben felerősítik hangjukat, preferenciáikat és vágyaikat.

A társadalmi innováció koncepciója azonban még mindig kidolgozás alatt áll, és definíciójáról viták folynak az akadémikusok és a kutatók körében. Mindeközben a szükséges átalakításban érintett szereplők - így a szolgáltatók vagy a döntéshozók - iránymutatást és annak tisztázását keresik, hogy mi minősül társadalmi innovációnak vagy sem, illetve hogyan lehet ezeket a társadalmi innovációkat elősegíteni a fogyatékossgal területén.

Ebben az összefüggésben e tanulmány célja a fogyatékossgal területén alkalmazott társadalmi innováció működő definíciójának megalkotása, valamint a közszféra általi elfogadás mozgatórugóinak meghatározása. A javasolt meghatározás irodalmi áttekintésen, terepkutatáson és szakértői interjúkon alapul. A tanulmány szakértőkkel és társadalmi innovátorokkal készült interjúk alapján azonosítja a közszféra kulcsfontosságú mozgatórugóit, amelyek elősegítik és lehetővé teszik a társadalmi innovációt.

A dokumentum feltárja a társadalmi innováció fogalmát a fogyatékossgal kapcsolatban, megvizsgálja az azt befolyásoló jogi és politikai környezetet Európában, bemutatja a közszféra részvételének mozgatórugóit és lehetővé tevőit, és összefoglalja mindezt az eredményekkel és a jövőbeli cselekvésre vonatkozó ajánlásokkal.

Társadalmi innováció a fogyatékossgal területén

Bár a társadalmi innováció nem új keletű fogalom, még mindig kialakítási fázisban van, konszenzusra törekedve a tudományos szféra és a tudományos szakirodalom között. Különböző szakirodalom és szisztematikus áttekintések (Hernández-Ascanio et al., 2017 ; The Young Foundation, 2012) elemezték, hogyan definiálják a

társadalmi innovációt a tudományos irodalomban, és számos meghatározást találtak, amelyek a diszciplína vagy a kontextus szerint változnak.

Mivel a társadalmi innovációnak nincs általános/elfogadott definíciója, és hogy megértsük a szociális innováció jelentését a fogyatékossgal élő embereket támogató szolgáltatások keretében Európa-szerte, ez a tanulmány egy működő definíciót javasol arra vonatkozóan, hogy mi a társadalmi innováció a fogyatékossgal élő emberek területén:

„A társadalmi innováció a fogyatékossgal élő emberek területén olyan úttörő ötletek és gyakorlatok generálását, fejlesztését, tesztelését és megvalósítását jelenti egy adott kontextusban, amely megfelel a fogyatékossgal élő emberek szükségleteinek és igényeinek. Ezeknek a gyakorlatoknak személyközpontú megoldásoknak kell lenniük, amelyek lehetővé teszik a fogyatékossgal élő személyek számára, hogy teljes mértékben élvezhessék emberi jogait, tiszteletben tartva véleményüket, választásukat és irányításukat, elősegítsék a közösségen belüli önálló életvitelüket, valamint biztosítsák részvételüket az élet minden területén, beleértve a közügyeket is. Ezen túlmenően a fogyatékossgal élő személyeknek aktív szerepet kell játszaniuk, nemcsak ezen új gyakorlatok és megoldások kialakításában, hanem azok megvalósításában, érvényesítésében és egyéb szakaszaiban is, új partnerségeket és együttműködések kialakítva, miközben átalakítják a társadalmi viszonyokat és megerősítik a fogyatékossgal élő emberek cselekvőképességét.”

A javasolt munkameghatározás a következőkön alapul:

1. A társadalmi innováció kulcsfontosságú összetevőinek azonosítása a legkiemelkedőbb intézményi szereplők és akadémikusok különböző definíciói szerint a The Young Foundation (2012), Hernández-Ascanio et al. (2017) és a SEED projekt (Seed, nd) elemzésén alapszik.
2. A fogyatékossgal élő személyek aktuális szükségleteinek, igényeinek és törekvéseinek azonosítása kulcsdokumentumokra reflektál (CRPD, „A fogyatékossgal élő emberek számára nyújtott szolgáltatások átalakítása” és „Egyenlőségi stratégia a fogyatékossgal élő emberek jogaiért Unió, 2021-2030”).
3. Visszajelzések a fogyatékossgal élő személyekkel foglalkozó szakértőktől.

A fogyatékossgal élő emberek területén a társadalmi innováció szakmai definíciója különféle fogalmakat tartalmaz, amelyek pontosítása szükséges a jobb megértés érdekében. Az alábbi táblázat áttekintést nyújt azokról a kritériumokról, amelyeket figyelembe kell venni a fogyatékossgal kapcsolatos társadalmi innováció értékelésekor. Ezekről a fogalmakról a tanulmány 3. szakasza nyújt behatóbb képet.

1 Táblázat. Társadalmi innováció a fogyatékossgal élő emberek területén: minimumkövetelmények, kritériumok és jó gyakorlat alapelvei

<p>Minimális követelmények</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A fogyatékossgal élő emberek területén a társadalmi innovációnak tiszteletben kell tartania a fogyatékossgal élő emberek minden emberi jogát, beleértve a fogyatékossgal élő személyek véleményének, választásának és irányításának tiszteletben tartását, az erkölcsi tevékenységet, a tájékoztatáson alapuló beegyezést, a magánélet tiszteletben tartását, a hozzáférhetőséget, a befogadás elősegítését.
<p>A társadalmi innováció a fogyatékossgal élő emberek területén</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Újdonságot jelent • Hatékonyan javítja a fogyatékossgal élő személyek jólétét és jóllétét • Emberi jogi megközelítésen alapuló személyközpontú megoldásokat javasol

<p>területén olyan gyakorlat, amely ¹:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nemi, szexuális és kultúraérzékeny megoldásokat javasol • Felhatalmazza a fogyatékkal élőket, családjaikat és közösségeiket • Új társadalmi kapcsolatokat vagy együttműködéseket hoz létre • Javítja a fogyatékossgal élő személyek cselekvőképességét • Alulról felfelé irányuló megközelítést követ • Fogyatékossgal élő személyek által vezérelt. • Hozzájárul az attitűdök, a gondolkodásmód és az értékek pozitív változásaihoz.
<p>A helyes gyakorlat alapelvei</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Fenntarthatóság • Elszámoltathatóság • Megfizethetőség • Átvitelhetőség/Skálázhatóság

A társadalmi innováció előmozdításáról és támogatásáról: fő hajtóerők

Az Európai Unió számos programot és kezdeményezést hajtott végre olyan társadalmi innovációs projektek támogatására, amelyek megoldást találnak a különböző társadalmi kihívásokra, beleértve a fogyatékossgal élő emberek integrációját minden szinten: foglalkoztatás, oktatás stb. Az ESZA+ és az ESZA szociális innováció+ része az Európai Unió által a szociális innováció és a szociális vállalkozások előmozdítása és támogatása érdekében követett stratégiának. A tanulmány 4. fejezete bemutatja azokat a legfontosabb kezdeményezéseket és programokat, amelyek európai uniós szinten támogatják a társadalmi innovációt.

Mindeközben az 5. rész a társadalmi innováció olyan mozgatórugóinak és elősegítőinek azonosítására összpontosít, amelyeket a közsférának kellene megvalósítania. Ezen mozgatórugók és elősegítők azonosítása elméleti és terepkutatáson alapul, melynek során interjúkat készítettek szakértőkkel és társadalmi innovátorokkal, akik értékes betekintést és perspektívát adtak a témával kapcsolatban.

A terepkutatás során azonosított hajtóerők listáját az alábbi ábra mutatja be.

¹Az EAPN „Társadalmi innováción keresztül a jobb társadalmi befogadásért az EU-ban” című tájékoztatójából átdolgozva, figyelembe véve a szociális szolgáltatások európai minőségi keretrendszerét (<https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6140&langId=en>)

European Association of Service providers
for Persons with Disabilities

1.ábra 1A társadalmi innováció fő mozgatórugói a fogyatékoság területén, amelyeket az állami szektornak alkalmaznia kellene

**Az EASPD a fogyatékosággal élő személyek
szolgáltató szervezeteinek európai
szövetsége. Egy európai nonprofit, amely
több mint 20000 szociális és
fogyatékoságügyi szervezetet képvisel
Európa-szerte. Az EASPD fő célja a
fogyatékosággal élő emberek
esélyegyenlőségének előmozdítása
hatékony és magas színvonalú szolgáltatási
rendszer révén.**